

A PARASPORT ÉS A PARALIMPIAI JÁTÉKOK TÖRTÉNETE

NÁDAS PÁL

A paralimpiai játékok története 1948-ban kezdődött azzal, hogy az angliai, London melletti Aylesburyben működő Stoke Mandeville-i kórház (Gerincsérülési Központ) brit hadirokkantjaival 1948. július 28-án, a londoni XIV. Olimpiai Játékok nyitónapjával egybeesően, dr. Ludwig Guttmann professzor, a kórház igazgatója megrendezte az első Stoke Mandeville versenyt. A kórház udvarán a 12 kerekesszékes „kórházi beteg” versenyző részvételével lebonyolított íjásverseny az érintettek számára óriási élmény, s ugyanakkor a parasport fejlődésének kiindulópontja volt. A világ számára ez az íjásverseny (a mai napig az íjászat az egyetlen olyan sportág a mozgáskorlátozottak számára, amelynek versenyszabályait nem kell a sérültségnek megfelelően adaptálni) demonstrálta és igazolta a hadisérültek élni akarását, lelki és fizikai erejét.

A második világháború alatt 1944-ben alakították ki az aylesburyi kórházat a gerincsérült hadibetegek kórházává, amelynek vezetője a háború elől a náci Németországból 1939-ben emigrált, kiváló idegsebész, dr. Ludwig Guttmann lett.

A kórház orvosai hamar felismerték a játék és a sport hasznosítható szerepét a gyógyítás folyamatában. A sportot a gyógykezelési folyamat részévé tették, megalapozva a rehabilitációs programok sporttal történő kiegészítését.

A hadisérültek, a sporttal kiegészülő rehabilitációs program rendszerességéből adódóan újra sportolási és versenyzési lehetőséget kaptak. Így a rehabilitációs sport nagyban hozzájárult fizikai állapotuk, napi kondíciójuk és erőnlétük fejlesztéséhez. E komplex orvosi és sporttevékenység a pszichikai, lelki

egyensúly megteremtését, visszaállítását segítette elő.

A sport visszaadta a háborúban elvesztett lelki és testi, emberi önbecsülés érzését és élményét. Számukra is újra kiépíthetőnek tűnt a sport, versenyzés és annak szabályai révén az emberi önkontroll és az önfegyelem is. Visszaállíthatónak tűnt az agy és a test harmonikus aktivitásának összhangja. Mindezen eredmények a társadalomba való újbóli beilleszkedéshez teremtették meg az emberi feltételeket.

Ez idő tájt Anglia más hadi és veterán kórházainak, illetve otthonainak lakói is elkezdtek sportolni. A Stoke Mandeville-i játékokat évente növekvő létszámmal rendezték meg az otthonok és kórházak ápoltságainak részvételével. Az íjászat mellett atlétika, vívás, asztalitenisz és kosárlabda versenyeket is rendeztek.

A holland, lengyel, belga, francia hadisérülteknél ugyanúgy, mint az angol kórházakban és otthonokban a második világháborút követően elkezdtek a sport erejét felhasználni az orvosi rehabilitációs folyamatokban. Négy holland hadisérült 1952-ben Stoke Mandeville-be utazott, hogy részt vegyenek a játékokon, és megmérkőzzenek az angol, kerekesszékes hadi veteránokkal. A holland hadisérült sportolók részvétele az 1952-es Stoke Mandeville-i játékokon az első nemzetközi versenyt jelentette. Az ezt követő években Európa számos országának kórházai is alkalmazni kezdték a sportot mint a háborúban megsérült emberek helyreállító rehabilitációs technikáját.

A játékok nemzetközi részvétele 1953 – 1955 között egyre nőtt. A játékok

évenkénti rendszerességgel történő nemzetközi szintű – egyre magasabb színvonalon és résztvevői létszámmal történő – megrendezése több fontos szervezési probléma megoldását követelte meg a szervezőktől és a rendezőktől:

1. A játékok pénzügyi alapját az 1955-ben létrehozott Brit Gerincsérült Sportolók Alapítványa, – a British Paraplegic Sports Endowment Fund jelentette.

2. A játékszabályokat a különböző sérültségeknek és sportági szabályoknak megfelelően összhangba kellett hozni. A sportági adaptálásokat és a sérülésspecifikus kategorizálást nemzetközi szabályzó rendszerbe kellett foglalni.

Ezekről a rendezésre váró problémákról tanácskoztak 1957-ben a Világ Veteránjainak Szövetsége párizsi konferenciáján. E konferencia keretében először alkották meg a sportágak adaptált szabályait és a mozgáskorlátozott sportolók sérültségéből adódó verseny kategóriáit.

3. A játékokon egyre bővülő nemzetközi részvétel tette szükségsszerűvé, hogy 1958-ban megalakuljon az első nemzetközi sportszövetség mozgáskorlátozottak számára, amely természetesen a Nemzetközi Stoke Mandeville-i Játékok Szövetsége (International Stoke Mandeville Games Federation) nevet kapta.

4. A szervezőknek egyre több gondot jelentett az egyre növekvő versenyzői és kísérői létszám szakszerű elhelyezése. Ezt a problémát kezdetben a kórházban, új pavilonok építésével oldották meg.

E gyors szervezeti fejlődés eredményeképpen következhetett be, hogy 1960-ban, a soron következő Stoke Mandeville-i játékokat – az 1948-as első játékok céljával azonosan – a XVI. nyári olimpia

helyszínének városában és közvetlenül azt követő időpontban, Rómában rendezték meg.

A második világháború hadisérültjei között nemcsak harántsérültek, hanem végtagjukat veszített amputált emberek is voltak, akik szintén használtak kerekesszéket, de a többség testközeli protézis használatával közlekedett és sportolt. Ezen túlmenően voltak, akik a látásukat veszítették el a háborúban. Az amputált és vak hadisérültek és orvosai is értesültek a Stoke Mandeville-i sportrehabilitáció eredményeinek sikereiről.

A különböző nemzetek más-más módon szervezték hadisérültjeik rehabilitációját. Ebből az következett, hogy ellenében Angliával, nagyon sok országban nem választották külön az egymástól eltérő sérült emberek kórházi gyógyítását és gondozását. Ezekben a kórházakban vagy otthonokban lévő nem hadisérültek és azok orvosai is keresték a sportrehabilitáció helyét. Jogos igényként helyet követeltek maguk számára a Stoke Mandeville-i játékokon.

A dr. Guttmann professzor elnöklete alatt működő ISMGF szervezet először csak a kerekesszékekben élő amputáltak számára biztosított versenyzési lehetőséget a játékok keretein belül.

Az igények megvalósítása érdekében szintén Dr. Guttmann professzor elnökletevel alakult meg az amputált és vak sportolókat tömörítő nemzetközi szövetség, amely nevében az addigi

Stoke Mandeville-i Játékok Szövetségéhez (ISMGF) képest jóval szélesebb sérült sportolói réteget ölelt át.

A nemzetközi szervezetet 1964-ben alapították meg International Sports Organisation for Disabled (ISOD) névvel. Az 1964. évi tokiói játékokat követően már bemutató jelleggel megjelennek az ISOD-hoz tartozó amputált sportolók nem kerekesszékes versenyszámai is. Először 1976-ban a „Torontó-olimpiádon” kapnak hivatalosan versenyzengedélyt az akkori két világ-szervezettől (ISMGF-ISOD) és a versenyrendezőitől az amputált és vak sportolók. A látássérültek két kategóriában, atlétikában és csörgölabdában, míg az amputált sportolók kilenc sérültségi kategóriában (atlétika, úszás, asztalitenisz, lövészet és röplabda) versenyezhetnek. Ekkor válik véglegessé, hogy ez a sportmozgalom már nemcsak a hadisérülteké, és nemcsak a „paraplég” sportolók számára ad versenyzési lehetőséget. Megindult az egyre szélesebb, más eredetű sérültségű sportolói rétegek számára is a versenyzési lehetőség biztosítása.

Az 1976. évi torontói játékok időszaka tétező a kerekesszék mint sporteszköz látványos, ugrásszerű technikai fejlődése. A kerekesszékeket egyre könnyebbé és egyre gyorsabbá teszik a gyártó cégek. Láthatóan megkezdődött a gyógyászati és a speciális sporteszközök gyártói között a nemzetközi piaci verseny. A parasport gyors fejlődése –

mint az új konstrukciók kipróbálásának legjobb színtere – nagyban hozzájárult (és ma talán még inkább) a gyógyászati segédeszközök javuló minőségi változásához.

A „Torontó-olimpiád” olyan sporteseményé alakult, amelynek hatása már a későbbi játékokra is nagy hatással volt.

A különböző politikai nézeteket valló országok politikai döntéseikkel beavatkoztak a parasport-mozgalomba, és azt saját céljaik elérésére kívánták használni. Annak ellenére, hogy ismert volt minden nemzet előtt, hogy az ISMGF-tagsággal rendelkező Dél-Afrika fajiilag összevont (feketék-fehérek) csapattal nevezett, részvételük ellen nyolc ország kormánya jelezte ellenérzéseit. A játékok bojkottját először az ISMGF- és ISOD- tagsággal nem is rendelkező Magyar Népköztársaság külképviselete jelentette be. A magyar küldöttséget Budapestről három nappal a játékok megkezdése után, pénzt nem kímélve, államköltségen hazarendelték.

Az akkori parasport-vezetők úgy vélték, hogy a montreáli olimpia körüli politikai események gyűrűztek tovább. Dr. Guttmann professzor, az ISMGF és az ISOD elnöke egy nyilatkozatában ezekről a politikai eseményekről a következőket mondta:

„Nemzetközi testi fogyatékos sportmozgalmunk annyi mindent tett a testi fogyatékosokért, amire társadalmak és kormányok évszázadok alatt nem voltak képesek. Sportolóink erős ellenzéssel viseltetnek olyan próbálkozásokkal szemben, amelyek játékaikat politikai célokra igyekeznek felhasználni.”

Az újabb sérültségi kategóriák bővülésének jele, hogy a központi idegrendszer sérüléséből adódó mozgáskorlátozott sportolók is keresték helyüket a nemzetközi játékokon. Ennek érdekében 1978-ban megalapították a Központi Idegrendszeri Sérültek Nemzetközi Sport és Rekreációs Szövetségét (Cerebral Palsy-International Sports and Recreation Association, CP-ISRA). Az új nemzetközi szövetség elérte, hogy az 1980-as arnheimi játékokon sportolók négy sérültségi kategóriában állhattak rajthoz.

A világ három nagy nemzetközi szervezete (ISMGF, ISOD, CP-ISRA) sportolójának egyre gyarapodó létszámú rész-

PINPONG 1930.

vétele és a sportágankénti és versenyszámonkénti sérülés-specifikus kategóriákat növelő igénye felduzzasztotta a résztvevők számát. Az egyre növekvő versenyzői létszám és az egyre több sportág és annak kategóriás versenyszámai miatt újra kellett gondolni a szabályokat.

A látássérült sportolók (vakok és gyengénlátók) 1980-ban kiváltak az ISOD szervezetéből és megalakították a saját sérültségüknek legmegfelelőbb nemzetközi szervezetet, a Látássérültek Nemzetközi Sportszövetségét (International Blind Sports Association, IBSA).

Hollandiában, 1980-ban a játékok alatt fogalmazódott meg a már meglévő nemzetközi szervezetek egységét demonstráló, koordinációs bizottság megalakításának szükségessége. E felismerésnek azért volt nagy jelentősége, mert a négy nemzetközi szövetség, külön-külön utakon járva, a „parajátékok” további egységben történő fejlődését már akadályozta.

Az ISOD erőteljes fejlődését elsősorban annak köszönhetette, hogy sportágankénti kontinens- és világbajnoki versenyrendszert kezdett bevezetni, hasonlóan az „épek” sportszervezettségéhez. Ezt követte a többi nemzetközi szövetség is. Az ISMGF vezető pozícióit feltéve nagyon lassan követte ezt a sportági, de ugyanakkor nagyon fontos szakmai politikai kihívást.

Sajnos az arnheimi paralimpia (1980) sem tudott politikamentes maradni, mivel Dél-Afrika számára nem engedélyezték a részvételt.

Ebben a fejlődési szakaszban, 1982-ben a négy szervezet, (ISMGF, ISOD, CP-ISRA, IBSA) megalapította saját ernyőszervezetét, a Nemzetközi Szövetségek Koordinációs Bizottságát (International Coordination Committee Sports for Disabled, ICC). Az ICC-ben a négy szövetség delegáltjai (elnök, orvos, technikai szakértő és még két személy) dolgoztak a négyévenkénti megrendezésre kerülő játékok érdekében.

A négy szervezet széthúzása, azon belül is elsősorban az ISMGF befolyásának csökkenése és az azért folyó hatalmi harca eredményezte, hogy az 1960 óta négyévenkénti rendszerességgel megrendezendő játékok először és remélhetően utoljára, 1984-ben két hely-

színen került megrendezésre. Az ISOD, a CP-ISRA és az IBSA közösen rendezte meg sportolói számára a New York-i Fáklya Világjátékokat. Az ISMGF külön játékrendezés mellett döntött, és végül az 1948 óta minden évben megrendezésre kerülő Stoke Mandeville-i játékok keretében folytak a kerekesszékesek parajátékai. Mindkét helyszínen egyaránt tovább növekedett a sérültségi kategóriák és a sportágak száma. Ebből következtethetünk, hogy egyéni versenyszámokban a nagyon alacsony részvétel ellenére hirdettek győzteseket, és ezzel e réteg versenysportjának megítélése csorbult. Az ilyen versenyszámok sportértéke hiteltelenné tette a fogyatékosok nemzetközi sportmozgalmának jelentőségét, belső, de legfőképpen külső megítélését. Az amputáltak 7 sportágban 9 kategóriában, más sérültek (Les Autres) 8 sportágban és 6 kategóriában, az agyi károsodottak 9 kategóriában és 9 sportágban, míg a látássérült sportolók 3 kategóriában és 4 sportágban versenyezhetek. A nemzetközi szövetségek saját verseny- és kategorizálási szisztéma szerint bonyolították a versenyeket egymástól függetlenül. A labdajátékok csapatversenyeinél jelentkezett először a különböző szövetségek különböző kategóriáinak sportágankénti összevonása és a játékokra történő kvalifikációs versenyrendszer (EB, VB) bevezetése. Kezdték limitálni a részvételre jogot szerzett csapatok létszámát is.

A mindkét helyszínen lebonyolított játékokat a résztvevők és a rendezők sikeresnek minősítették. Voltak olyan sportolók abban az évben, akik mindkét versenyen elindultak. Ennek ellenére sokan értettek egyet abban, hogy többet nem szabad megosztva rendezni parajátékokat, mert a játékok sikere az egységben rejlik.

Az egység 1988-ban a szöuli paralimpián (először ez a hivatalos elnevezése a játékoknak) valósult meg az ICC, a nemzetközi szövetségek és a nemzetek együttes szándékából. Az ICC az előkészületek során megkezdte a sportágankénti kategória-összevonásokat. Ez a szöuli játékokon még csak néhány sportágban történt meg, és így is igen nagy felháborodást váltott ki sportolói körökben. Az új kategorizálási szabályok bevezetésének kezdete sok sporto-

lónak az esélyességét nehezítette meg. Szigorították a minimál sérültség szabályait, és sok sportoló ott a helyszínen tudta meg – köztük a magyar Jeszenszky Attila úszó, az 1984-es játékok négyszeres bajnoka –, hogy nem kap rajtengedélyt. A szöuli szervező bizottság nem adott rajtengedélyt azon sportágak versenyszámaiban sem, ahol háromnál kevesebb sportoló állt volna rajthoz.

Ez a döntés is nagy felháborodást váltott ki, de ugyanakkor jelzés volt a nemzetközi és a nemzeti szervezetek felé, hogy a paralimpiai játékok csak úgy válhatnak egyre hitelesebbé és elfogadottabbá, ha a versenyek a legmagasabb színvonalat mutatják.

Az elkövetkező négy esztendő (1988-tól 1992-ig) a kategória-összevonások és a sportágankénti kvalifikációs rendszerek kidolgozásával telt.

Ennek érdekében a négy nemzetközi szervezet többször rendezett konferenciát és összevont világbajnokságot, világbajnokságokat és nemzetközi versenyeket.

Az egyes nemzetközi szövetségek, mint például az ISOD, a CP-ISRA és az IBSA, majd kissé később az ISMGF is saját kategorizálási szabályainak megtartásával egyre rendszeresebb, kontinens- és világbajnokságokat rendezett.

Néhány sportágban (asztalitenisz, vívás, úszás, a legtöbb kerekesszéket használó sportágban, mint a kosárlabda, tenisz és az atlétika) olyan világ- és európai versenyeket rendeznek, ahol a három mozgáskorlátozott sportolót tömörítő nemzetközi sportszervezet egységes játékrendszerekben és szabályok között indítja sportolóit. Ez a folyamat a csapatjátékoknál gyorsan, az egyéni sportágakban jóval lassabban ment végbe.

A látássérültek három kategóriájának és a központi idegrendszer sérültjeinek néhány önálló versenyszámának megtartása mellett, az egyéni sportágak versenyszámaiban a sérültségi részvételt a közel harminc helyett mindössze tíz kategóriára szűkítették.

A parasport szervezeti fejlődése tovább tarolt azzal a ténnyel igazolva jelentőségét, hogy a nemzetközi sérülés-specifikus sportszövetségek, mint a (ISMGF, ISOD, CP-ISRA, IBSA, CISS, INAS-FMH) és a nemzeti sportszervezetek, valamint a Nemzetközi Koordináló

Bizottság (ICC) közös akaratából 1989 őszén Düsseldorf városában megalakult a International Paralympic Committee IPC (Nemzetközi Paralimpiai Bizottság). Az alakuló közgyűlésen 41 alapító nemzet volt jelen a mozgás- és látássérültek mellett az értelmi fogyatékosokat és a hallássérülteket tömörítő nemzeti sportszervezetek képviselőit.

Az IPC alapszabálya igyekszik egyesíteni, tömöríteni, és felelősséget vállalni a paralimpiai sportágakért, de nemcsak a paralimpiai játékok időszakára, hanem az ahhoz vezető négyéves időszak kvalifikációs versenyrendszeréért is.

Az IPC (ellentétben a NOB-bal) nemcsak a paralimpiai játékokért felelős szervezet, hanem paralimpiai kvalifikálást jelentő más nemzetközi IPC-EB, VB versenyekért is. Ez azért van így, mert a parasport szervezete története, ellentétben az „épek” sportjával, nem sportág-, hanem sérülésspecifikus fejlődési irányt mutat.

A paralimpiai sportmozgalom szervezeti átalakulásának, fejlődésének, három fő iránya ma egyszerre van jelen:

A paralimpiai sportágak közül ma már több-nem a sérülésspecifikus nemzetközi sportszövetségek, hanem az IPC sportszakmai irányítása alatt van, mint az atlétika, az asztalitenisz, az erőemelés, az úszás, a lovaglás, amelyek sportszakmai, szervezési és versenyrendezési feladatait is mind az adott IPC sportági bizottságai végzik.

Ezzel az IPC a paralimpiai feladatain túl magára vállalt, sportági szakszövetségi feladatokat is.

Az IPC sportági szerepvállalása a parasport mozgalom fejlődésének, jövőjének jelenleg látható egyik útja!

A sérülésspecifikus nemzetközi sportszövetségek sportági bizottságaiból mára már néhány sportág, mint pl. kosárlabda, tenisz, röplabda, vitorlázás, önállósította magát és saját nemzetközi sportági szakszövetségi szervezetet hozott létre, egyesítve benne a nagyon sokféle sportoló fogyatékos személyt, függetlenül a sérülésének kategóriájától.

E nemzetközi sportszövetségek önálló szervezeti jogon rendelkeznek az IPC tagsági jogával, és egyre több szakmai beleszólásuk van a sportág paralimpiai játékokon való megjelenítésében.

A parasportágak önállósága, szövetségi önrendelkezése lehet az IPC jövőjének, fejlődésének második lehetséges útja!

Az így megalakult önálló sportszövetségek és a még csak a sérülésspecifikus szervezetek vagy az IPC sportági bizottságaként működők némelyike, mint a kosárlabda, íjászat, vívás, tenisz, vitorlázás, kerékpár, téli sportok, arra törek-szenek, hogy szakmailag és szervezeti-

leg integrálódjanak a „többségi-épek” nemzetközi sportági szakszövetségeinek munkájába.

A parasportágak szakmai integrálódási folyamata lehet a fejlődés harmadik lehetséges útja!

Természetesen jelen van még az a sportági szerveződés is, amely közel 40 évig jellemezte a paramozgalmat, amikor is az adott sportágban a nemzetközi sérülésspecifikus sportszövetség sportági bizottsága az irányító és egyben a felelős is.

Hazánkban még a sérülésspecifikus sportszövetségek szervezeti fejlettségének szakasza a jellemző, de ugyanakkor egyre szorosabb sportági kapcsolatok épülnek ki a honi „épek-többségi” sportági szakszövetségeivel (tenisz, asztalitenisz, vívás, röplabda), ezzel megindítva a hazai integrációs folyamatot.

A speciális céllal működő önálló sportági szakszövetségi rendszer kialakulásának folyamata hazánkban még nem indult el.

A Nemzetközi Paralimpiai Bizottság fejlődése nagy hatással van a nemzetek belső átalakulási folyamataira, szerveződéseire. Az 1989. évi alakuló közgyűlést követően sorra jöttek létre és még ma is sorra alakulnak meg a Nemzeti Paralimpiai Bizottságok.

Az olimpiai család után, jelenleg a paralimpiai család a világon második legnépesebb sportszervezet a maga 161 nemzeti tagszervezetével. 50 Európából, 42 Afrikából, 26 Amerikából, 22 K.-Ázsiából, 13 Közép-Keletről, 8 Óceániából való nemzeti paralimpiai bizottságokból fejlődik ki.

E szervezeti életben bekövetkezett több, mint ötvenéves fejlődési folyamat változásai, a paralimpiai játékok egyre magasabb sportszakmai színvonala, a játékok egyre növekvő nézettsége tette lehetővé, hogy 2001-ben szerződés szülessék a jövőről a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) és az IPC között. A megállapodás rögzíti, hogy 2012-től a mindenkor olimpiai játékokat követően két héttel, az olimpiai játékokat rendező városban és a versenyek helyszínein kell megrendezni a paralimpiai játékokat.

Szintén nagyszerű parasport diplomáciai sikernek könyvelhető el, hogy az

REGI FOCI

IPC akkori elnöke a NOB közgyűlésének testületében kapott helyet.

A parasport-mozgalomban megjelenik a pénz és az üzleti szemlélet mind sportolói, mind szervezeti, mind versenyrendezési oldalon egyaránt.

A magyarországi parasport története

Hazánkban 1929-től származtatható a mozgáskorlátozottak sportja. A „Mozgásjavító” Általános Iskola és Diákotthon jogelődje, a „Nyomorék Gyermekek Országos Otthona” (1903) tanulói számára az ott dolgozó orvosok és pedagógusok felismerték a sport rehabilitációs értékét és embert formáló erejét.

Ennek a felismerésnek érdekében 1929-ben megalakították a Nyomorékok Sport Egyesületét (NYSE). A rendszeres iskolai gyógytorna és a sportfoglalkozásokon, a háziversenyeken keresztül jutnak el az „épek integrált” budapesti sportversenyeihez asztalitenisz, atlétika és labdarúgás sportágakban.

A II. világháborút követően az otthonban megszüntették a magas, európai elismertséggel működő komplex rehabilitációs tevékenységet, és egyben az intézményeggyütttest, célját, feladatait és a tartalmi munkát szétrombolt. Az Otthon európai hírnevét a tanítás-gyógyítás-képzés mellett a sport komplex terápiás ellátásának is köszönhette. Az intézmény széthullását az akkori (1945–1952) politikai döntések következményeként lehet csak értékelni.

Egészen az 1960-as, 70-es évekig mozgássérültnek lenni Magyarországon egyet jelentett a persona non grata státussal.

Az egyéni próbálkozásokat követően (Fejes András, Tauber Zoltán) a „Mozgásjavító” Általános Iskola és Diákotthon tanárai és diákjai 1970-ben megalakították a Mozgáskorlátozottak Halassi Olivérről, a lábszáramputált kétszeres olimpiai bajnokról elnevezett sportegyesületét (HOSC).

Az intézmény akkori igazgatója, Zsótér Pál és Vámos Károlyné, Bartos Judit (Benczúr Miklósné dr.), Hajdú Levente tanárok, az iskola diáksága, és külső – az intézményen kívüli – de akkor már egyénileg sportoló mozgáskorlátozottakat is bevontak a hazai, a mozgáskorlátozottak számára létrehozott sportegyesület alapításába.

Az első sportágak az asztalitenisz, íjászat, sakk, ülőrőplabda, majd később úszás, teke és kispályás labdarúgás szakosztályokban kezdődött újra a munka. Az első nagyszabású hazai nemzetközi sportversenyt – „Spartakiádot” – a Halassi Olivér Sport Club szervezte 1971-ben Gödöllőn, amelyen lengyel, jugoszláv, svéd és NSZK-beli sportolók vettek részt. A magyar színeket a HOSC sportolói kívül a szintén 1970-ben, Szilvási Lajos irányításával megalakult miskolci Akarat Sportegyesület mozgáskorlátozott sportolói képviselték.

Külföldön először hivatalosan – az akkori sporthivatal engedélyével – a svédországi Solna-játékokon, majd a 23 ország részvételével 1975-ben megrendezésre került franciaországi világversenyen, a Saint-Etienne-i Világjátékokon képviselte magyar mozgáskorlátozott sportoló hazánkat.

A világjátékok magyar sikerének (8 arany, 7 ezüst, 12 bronz) köszönhetően meghívás érkezett a HOSC-hez az 1976-évi Torontó-olimpiádra.

Hazánkban egymást erősítve és segítve egyszerre fejlődött a mozgáskorlátozott személyek hazai és nemzetközi sportélete, annak versenyrendszere. Megkezdődött a hazai egyesületi, illetve a versenyek szervezeti kereteinek kiépülése. Az 1973-ban, Sólmosy Endre irányításával megalakuló szombathelyi Vasakarat SC 1975-től kétéves ciklussal életre hívta a Savária Kupát. A Szombathely melletti Vépen megrendezésre kerülő többnapos, több sportágat felölelő versenyrendszer a külföldi sportolói részvétel mellett a magyar mozgáskorlátozott sportolók első nagyszabású hazai seregszemléje lett. Itt történt meg először, hogy az akkor már meglévő három hazai egyesület között – a nemzetek közötti sportvetélkedések mintájára – az elért eredmények alapján összesített pontversenyt is hirdettek.

A három sportegyesület külön-külön építette ki külföldi kapcsolatait, míg válogatott szintű megmérettetésre csak a szocialista országok (Csehszlovákia, Lengyelország, NDK és Magyarország) versenyein, az Interkupákon kerülhetett sor. Az INTERSPORT-INVALID szervezet Interkupáin váltakozó helyszíneken atlétika, asztalitenisz, úszás, sakk sportágakban a magyar mozgássérült sportolók

1973-tól vettek részt. Ekkor kezdődhetett meg a sportteljesítmények közötti összemérés és a nemzeti válogatottságba kerülés feltételeinek kialakítása.

A Torontó-olimpiád magyar vonatkozású szégyenét követően – „vigasztalás-ként” – az Országos Testnevelési és Sporthivatal (OTSH) 1977-ben életre hívta a hallás-, látás- és mozgássérültek sportbizottságait.

E döntéssel elkezdődött a hivatalos állami elismerés folyamata, és egyben az évenkénti rendszeres, de nem elégséges finanszírozó szerep is megjelent.

A Mozgáskorlátozottak Testnevelési és Sportbizottsága (MTSB) így hivatalos szervezeti keretek között, most már nem egyesületi szinten, kezdhette meg a hazai és nemzetközi sportélet szervezését. Hivatalos jogosítványa az MTSB-nek csak a külföldi kapcsolattartásra, az INTERSPORT-INVALID („Interkupák”) válogatottak utaztatására és a nemzetközi sportdiplomáciára szolt. Az MTSB aktív léte és az OTSH által deklarált cél elenére a Torontó-olimpiád politikai döntésének utóhatásaként, a soron következő 1980-as moszkvai olimpia körüli politikai csaták eredményeképpen, a hollandiai paralimpiai játékokon hazánkat senki sem képviselhetette. Az MTSB a nemzetközi szerepléshez és a hollandiai játékokon való részvételhez elengedhetetlenül szükséges nemzetközi tagsági jog megszerzését (ISMGF és ISOD) hiába szorgalmazta az OTSH-nál. A nemzetközi tagsági kérelmeket az OTSH hivatkozás és különösebb magyarázat nélkül sorra elutasította.

Hazánk csak 1983 óta rendelkezik nemzetközi sportszervezet tagsági jogával, mert csak ekkor csatlakozhatott az ISOD-hoz. Az OTSH engedélye után a tagdíj befizetése 1984-ben a New York-i Fáklya Világjátékok előtt, az utolsó pillanatban történt meg. Az eddigi legsikeresebb magyar paralimpiai szereplés (1984 – New York) az előző paralimpiai játékokhoz hasonlóan (Torontó 1976, Arnheim 1980) kis híján a politika áldozatává vált. Az történt ugyanis, hogy a paralimpiai játékok rendezésénél még nem alakult ki az a ma már működő rendszer, hogy az olimpiai játékok lebonyolítását közvetlenül követően azonos helyszínen történjék a parajátékok megrendezése.

Ismert volt, hogy az 1980-as moszkvai olimpia politikai bojkottjának visszavágására készült a Szovjetunió, amelyhez hazánk is csatlakozott. Az 1984. évi Los Angeles-i olimpiai játékoktól való magyar távolmaradás politikai döntését a kormány szerencsénkre csak a New York-i Fáklya Játékokat (paralimpiát) követően hozta meg. E politikai késlekedés eredményezhette, hogy míg a mozgás- és látássérült magyar sportolók ott lehettek a csak négyévente megrendezésre kerülő, legmagasabb szintű sportversenyen, addig a legkiválóbb „ép” sportolóinknak a kényszerű távolmaradás jutott osztályrészükre az 1984. évi olimpiai játékoktól.

Az 1980-as évek elejére jellemző volt, hogy sorra alakultak a hazai sportegyesületek Egerben, Pécsen, Nagykanizsán, Kaposváron, Nyíregyházán és Debrecenben. Az MTSB mint az állam (OTSH) által létrehozott és általa közvetlenül irányított csúcsszervezet 1981-től erőteljesen elkezdte szervezni – főhatósági engedélyek nélkül – a hazai sportéletet. A sportágankénti országos bajnokság rendszerét az addigi szombathelyi Savária, a miskolci Avas és a budapesti spartakiádok, kupák megtartása mellett vezetik be.

Erre az időszakra tehető az utánpótlással való országos szintű tudatos foglalkozás kezdete: egy játékszervezési és módszertani szakanyag átadása és bevezetése. Az 1984-es esztendőben rajtolt, és a mai napig is tart a Sportolj Velünk gyermekverseny-mozgalom, amely évente 200-300 mozgáskorlátozott gyermeket mozgósít.

A sportágankénti bajnoki rendszerek bevezetése megsokszorozta a hazai versenyzési lehetőségeket, és egyben az adott sportág minőségi változását is eredményezte. Az egyesületekben kezdett tért hódítani a tudatosan és rendszeresen végzett, szakemberek által irányított edzőmunka. Ennek a nagyon gyors és intenzív fejlődésnek a legkiemelkedőbb eredménye az 1984. évi New York-i Fáklya Játékokon elért fantasztikus magyar éremhullás volt.

Magyarországon először mozgáskorlátozottak számára világbajnokságot 1986-ban az ISOD megbízásából, az ülőröplabda sportágban Pécs városában a MEOSZ támogatásával az MTSB rendezhetett.

Ez az első olyan hazai sportesemény volt, ahol a sportoló mozgáskorlátozottak nagyon magas színvonalú sportteljesítményével az írott és elektronikus sajtó jóvoltából – hasonlóan az „épek” sportjához – a közvélemény gondolkodásán változtatni lehetett. Az ország sport iránt érdeklődő lakossága először kapott teljes körű tájékoztatást egy sportoló fogyatékosok számára rendezett világeseményről. Hazánkban ettől az eseménytől kezdve mondhatjuk, hogy a sportszakemberek is „igazi” sportolóknak kezdik tekinteni fogyatékos sportolóinkat.

A mozgáskorlátozottak ügye először kapott nyíltan látványos nagypolitikai támogatást dr. Csehák Judit, az akkori miniszterelnök-helyettes személyén keresztül. A hazai társadalom mássággal kapcsolatos elképzeléseire és a mozgáskorlátozottak sportéletére egyaránt nagy hatással volt a pécsi Ülőröplabda Világbajnokság. Ez újabb mozgáskorlátozottakat foglalkoztató sportegyesületek alakulását jelentette (Ajka, Veszprém, Vác, Tatabánya, Szeged, Vásárosnamény).

A sikeres pécsi VB rendezéséből és a hazai politikai helyzetből azt a következtetést vonta le az EC-ISOD akkori elnöke, C. E. Wang, hogy Magyarország alkalmas lenne egy képzeletbeli híd építésére a keleti és a nyugati társadalmi berendezkedésű nemzetek rokkantsportjért felelős szervezetei és kormányzatai között. E gondolat jegyében 1988. március 17. és 20. között Budapest adott otthont a kelet és nyugat közötti hídépítő EC-ISOD szemináriumnak. A konferencia témája: „Hová tart a mozgáskorlátozottak sportja a világban?” E nemzetközi háromnapos konferencián először képviseltették magukat a paraspot világában a Szovjetunió, Bulgária, az NDK küldöttei, a többi szocialista ország delegáltjai az EC-ISOD tagországok nemzeteinek küldöttei mellett.

A konferencia betöltötte a híd szerepét, hiszen ettől számítva e három ország sportoló fogyatékosai is megkezdték a nemzetközi viadalokon való szereplést.

A hazai politikai rendszerváltás és a nemzetközi elvárások együttes hatására 1989-ben a Mozdáskorlátozottak Testnevelési és Sportbizottsága (MTSB) demokratikus úton, az országban akkor működő 16 sportegyesülettel és a speciális intézményekkel, szervezetekkel közösen, az

egyéni sportolókat is bevonva, megalakította a Magyar Mozdáskorlátozottak Sportszövetségét (MMS). Az MMS alakuló közgyűlésének az egykori „bölcső” (1929, 1970), a Mozdásjavító Általános Iskola és Diákotthon adott otthont.

Még ugyanebben az évben az ország demokratizálódási folyamatának és a mozgáskorlátozott sportolók sikereinek volt köszönhető, hogy a Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) és a Magyar Röplabda Szövetség (MRSZ) a Magyar Mozdáskorlátozottak Sportszövetségét, illetve annak ülőröplabda szakágát, felvette rendes tagjai sorába. Ezzel a két, demokratikusan meghozott döntéssel kezdetét vette a mozgáskorlátozott sportolók szervezeteinek és sportolóinak tudatos integrációja.

A Düsseldorfban, 1989-ben megalakult International Paralympic Committee (IPC) harmadik soros közgyűlését 1991 novemberében Budapesten rendezte meg, Göncz Árpád, a Magyar Köztársaság elnökének védnöksége alatt. A közgyűlés a hallás-, látás-, mozgássérült és értelmi fogyatékos sportolók nemzetközi és hazai szervezeteinek részvételével zajlott. A budapesti közgyűlésen alakul meg az IPC európai szervezetének végrehajtó bizottsága (IPC-EC). A végrehajtó bizottság titkárává választják az akkori MMS-főtitkárt, Simon Beát és így a titkárság is hazánkba került. E magyar siker azt eredményezte, hogy dr. Plesa István, az EC-ISOD VB tagja és a röplabdázás nemzetközi kategorizáló orvosa, és Rádi Gyula, az ISOD röplabda szakágának, majd az önálló világszövetségének, a WOVD-VB tagja után már három hazai sportszakember tevékenykedhetett a nemzetközi sportdiplomácia területén.

Sajnos a magyar sportdiplomácia addigi sikereit az MMS-elnökségben bekövetkezett 1992-es személyi változások után az új vezetés nem gondozta megfelelően tovább. Először az IPC-EC hazai titkárságát, majd a másik két sportdiplomáciai helyünket is elvesztettük.

Az MMS 1990. évi közgyűlése, közvetlenül az 1989. évi IPC alakuló közgyűlést követően kimondta, hogy Magyarországon is meg kell alapítani a Magyar Paralimpiai Bizottságot és az addig végzett paralimpiai feladatokkal járó munkákról lemond, és azt átadja az e célra létrehozandó új szervezet számára. Saj-

nos ezen új szervezet megalakulásának előkészületei nagyon lassan, közel hét évig tartottak. Ekkor még csak a mozgáskorlátozottak sportegyesületei szerveződtek szövetségi (MMS 1989) keretek közé. A Magyar Értelmifogyatékosok Sportszövetsége (MÉS) 1993-ban, míg a Magyar Vakok és Gyengénlátók Sportszövetsége (MVGYSSZ) 1994-ben alakult meg.

Az idő távlatából ma már megállapítható, hogy nem szabadott volna ilyen sokáig késlekedni az MPB megalakításával. Rögtön, az 1990-es MMS-közgyűlés határozatát követően, akár sportegyesületi alapokon is, de létre kellett volna hozni a parasport legfőbb hazai szervezetét.

A mozgáskorlátozott, látássérült és értelmi fogyatékos paralimpiai sportolók érdekében megalakuló országos sportszövetségek mint alapítók, 1997-ben létrehozták legfőbb közös ernyőszervezetüket, a Magyar Paralimpiai Bizottságot (MPB).

Az MPB megalakulásával úgy lehetett gondolni, hogy majd átveszi az MMS és

annak minden jogelődje által az 1976-os Torontó-olimpiától az 1996-os atlantai paralimpiáig végzett több, mint 20 éves munkát. Ezzel új szervezeti korszak kezdődhetett el hazánkban a sportoló fogyatékosokért, a paralimpiai mozgalomért.

Sajnos az MPB megalakulásának pilanatától a mai napig az elnökségen belüli ellentétek azt bizonyították, hogy a résztvevők számára nem az egységes paralimpiai mozgalom megteremtése, hanem a szövetségi vagy sportági, sőt nagyon sokszor az egyéni érdekérvényesítés, a pénzért és a hatalomért folytatott harc is előrébb való, mint maga az egységes hazai parasport érdeke. Paralimpiai bizottságunkban a megalakulásától (1997) számítva közel három év alatt, a 2000-es Sydney-i játékokig, az elnökségen belüli személyes viszályok elnök- és főtitkári válsághoz vezettek. Ezen idő alatt az MPB-nek két elnök és egy főtitkár vesztesége volt. A Sydney-i 2000-es paralimpiai játékok magyar sportolói sikerei, a versenyrendezés ma-

gas színvonala ott a helyszínen sem csökkentették a belviszályokat a vezetésen belül. Morálisan és erkölcsileg összetört csapatvezetés érkezett haza.

Az 1989-es politikai rendszerváltást követő kormányok, a társadalmi és civil szervezetek erőteljes nyomására egyre átfogóbb megoldásokkal, kezdeményezésekkel, törvények és kormányrendeletek alkotásával segítették és segítik a fogyatékos emberek esélyegyenlőségének biztosítását.

E támogatási rendszer a parasport fejlődését is elősegítette. A Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) közvetlenül a megalakulását (1997. szeptember 13-át) követő esztendőben (1998) a Magyar Köztársaság költségvetési tényezőjévé lépett elő. Ez azt jelentette, hogy az ország költségvetésében a parlamenti képviselők szavazata alapján, azt külön címkézve jelentette meg. Ettől az időponttól mondható el, hogy az országos politikai szándékot a legmagasabb szinten nevesített pénzügyi forrással is alátámasztották.

Szekeres Pál háromszoros paralimpiai bajnokot, (1992-1, 1996-2) és olimpiai bronzérmes (1988) vívót, 1998 őszétől kinevezik az Ifjúsági és Sportminisztérium helyettes államtitkárává.

Ez a politikai döntés, amely egy helyettes államtitkárságot hozott létre a fogyatékosok sportolása érdekében, olyan magas szintre emelte a fogyatékosok sportját – s ezen belül a parasportot –, amelyről az alapítók, az első paralimpikonok és azok sportvezetői, valamint edzőik álmodni sem mertek.

Ki gondolta volna, hogy egyszer megvalósul az az álom, hogy a legkiválóbb sportoló fogyatékos társaink, azonos formaruhában vehetnek részt a legkiválóbb magyar sportolókkal közösen megtartott (olimpiai és paralimpiai) ünnepélyes eskütételén. A felkészülést a 2000-es, Sydney-ben megrendezésre kerülő paralimpiára addig soha nem látott mennyiségű állami forrás alapozta meg. A paralimpiára történő felkészülés és az utazás költségei mellett még a hazai, az utánpótlás és a diákok sportjára, valamint sportágfejlesztésekre, nemzetközi versenyeztetésre, sportági műhelytámogatásra is jutott számunkra pénz.

Megindították a sportlétesítmények akadálymentesítési programját. Elkezdődött szakembereink képzése is.

Külön öröm és redkívüli jelentőséggel bírt az a politikai döntés is, amelynek révén a mi parasportolóink és edzőink is felkészülésükhöz személyre szabott ösztöndíjban részesülhetnek.

Az olimpiai bajnokok járadéki rendszeréhez hasonlóan a paralimpikonok és edzőik – a régi sikerek kovácsai – is bajnoki járadékban részesülhetnek.

Az 1998-ban alakult új kormányzat új sporttörvényt alkotott és abban életre hívta a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetségét (2001), törvényi erővel, pénzügyi centralizációval, de mégis önkénteségi alapon működő szervezeti tagsággal.

A mozgás- és látássérült, illetve a magyar paralimpiai mozgalom önrendelkezési, szakmai önállóságának és szervezeti kereteinek csorbitásával, az MPB és tagszervezetei hátrányára, de feltehetően más fogyatékos sportolók és szervezeteik számára előnyösen szabályozó sporttörvény, újabb és még nagyobb belső konfliktusokat eredményezett, ami még a mai napig is tart.

A fogyatékosok sportjába befektetett, eddig soha nem látott pénzügyi és politikai támogatás (1998 – 2002) mértéke nem a helyzet jó kiaknázását, a parasport-mozgalom szakmai megerősödését eredményezte, hanem a pénzek fölötti rendelkezési jog, hatalmi harcának időszaka lett.

Hazánk sportolói a téli sportágakban nem igazán eredményesek sem az „épek”, sem a parasport területén. Az első kísérlet a téli sportok bevezetésére a honi mozgáskorlátozottak részére 1984-ben volt azzal, hogy egy magyar megfigyelő részt vett az Ausztriában megrendezett téli paralimpiai játékokon. Sajnos akkor még nem sikerült beindítani a téli sportágakat, annak ellenére, hogy már akkor is voltak többen, akik a balesetük előtt síeltek és utána is szeretnék volna azt folytatni.

Az 1990-es évek politikai rendszerváltását követően már mindenkinek, így a mi sportolóinknak is sokkal több lehetősége nyílt a téli sportokat a környező nyugati országokban is kipróbálni.

Egyre többen egyre többször, szabadidős tevékenységként, saját költségen, járnak a téli hónapokban síelni. Ennek a magánkezdeményezésnek lett az eredménye, hogy Navratyil Sándor kerekesszékes teniszező megkísérelte – hazai versenyek hiányában – a nemzetközi versenyeken való indulást. Benevezett

több paralimpiára kvalifikáló versenyre, ahol végül is megszerezte a paralimpián való indulás jogát.

A honi parasport története során először indult magyar sportoló a téli paralimpián, a 2002. évi Salt Lake City játékokon.

A PARALIMPIAI (NYÁRI) JÁTEKOK RÖVID KRÓNIKÁJA

1960 RÓMA

Az első paralimpiai játékokat 1960-ban rendezték meg Rómában. Antonio Maglio, az Ostiában lévő Gerincsérültek Központjának (INAIL) igazgatója javasolta, hogy abban az évben a Stoke Mandeville Nemzetközi Játékokra az olasz fővárosban, Rómában kerüljön sor a XVII. Olimpiai Játékokkal egy időben. Az első paralimpián 23 küldöttség 400 kerekesszékes sportolója vett részt. Az olasz kormány és az INAIL teljes támogatását élvezte a paralimpia. A „Mozgássérültek Olimpiájának” – akkoriban ezt az elnevezést használták – XXIII. János pápa adott külön jelentőséget, aki audiencián fogadta a résztvevőket. Egy későbbi alkalommal, mikor a pápa fogadta Sir Ludwig Guttmannt, a modern olimpiai játékok megalapítójához hasonlította őt, és ezt mondotta: „Ön a mozgássérültek Coubertinjé.”

2000 TÉLI PARALIMPIA. AZ ELSŐ MAGYAR PARALIMPIAI BAJNOK

1964 TOKIO

A második paralimpiai játékokat 1964-ben rendezték Tokióban. A játékokon 22 küldöttség 390 sportolója vett részt. Hét sportágban rendeztek versenyeket: íjászatban, atlétikában, kosárlabdában, snookerben, úszásban, asztalitenisben és súlyemelésben. A paralimpiát a japán királyi család támogatta. A játékokat nagyon gondosan megtervezték, és első alkalommal építettek paralimpiai falut. Ez volt az első paralimpia, ahol megjelent a zászló, posztterek és elhangzott a himnusz.

1964-ben alakult meg a Mozgássérültek Nemzetközi Sportszövetsége (ISOD) is, Sir Ludwig Guttman elnökletével. Ez a szervezet hozta létre a látássérültekre és az amputáltakra, majd később a központi idegrendszer sérülteire vonatkozó versenyszabályokat.

1968 TEL-AVIV

Az 1968. évi paralimpia színhelye Mexikó City lett volna, a XIX. Olimpiai Játékok rendező városa, de adminisztrációs problémák miatt ez nem valósulhatott meg. A játékokat Tel-Avivban rendezték meg. A harmadik paralimpián 29 küldöttség 750 gerincsérült versenyzője vett részt. A megnyitó ünnepséget a jeruzsálemi egyetemi stadionban több, mint 25 000 néző kísérte figyelemmel.

1972 HEIDELBERG

A negyedik paralimpiai játékokra a németországi Heidelberg városában került sor. A játékokra 44 küldöttség ezer kerekesszékes sportolót nevezett. A paralimpiát a német elnök, Gustav Heinemann nyitotta meg a heidelbergi egyetemi stadionban 50 000 néző jelenlétében.

Magánúton részt vett a játékokon Fehér András asztaliteniszező és atléta, aki kerekesszékes kocsiversenyen harmadik helyezést ért el, és egyben megszerezte Magyarországnak első paralimpiai érmét.

1976 TORONTO

Az első paralimpia, melyen a paraolimpiás sportolók mellett látássérült és amputált versenyzők is részt vettek. A XXI. Olimpiai Játékok szervezőbizottsága

nem tudta felajánlani az olimpiát megrendező Montreal létesítményeit, ezért az ötödik paralimpiát Torontóban rendezték meg Ontario állam kormányának támogatásával.

A torontói játékokon 42 küldöttség 1600 sportolót nevezett, a kerekesszékes versenyeken 150 paralimpiai rekord dőlt meg, és 103 világrekord született. A játékok sima lebonyolítását 3500 önkéntes közreműködése segítette.

Magyarország először küldött hivatalosan sportolókat a paralimpiai játékokra. A küldöttség, 12 sportoló és 3 kísérő a megnyitó ünnepséget követő harmadik versenynap után kénytelen volt elhagyni a játékok színterét, mert politikai okok miatt a Magyar Népköztársaság kormányának döntése alapján – Dél-Afrika sportolóinak jelenléte miatt (feketé-kehérek közös csapatban) – extra államköltségen hazautaztatták versenyzőinket. A három versenynap során Tauber Zoltán asztaliteniszező aranyérmet, Oláh József atléta bronzérmet szerzett. A rendezők az addig elért magyar eredményeket törölték a hivatalos protokollból.

1980 ARNHEIM

A Szovjetunió nem rendezte meg a hatodik paralimpiát, így arra Hollandiában, Arnheimben került sor, 42 küldöttség 2500 sportolója részvételével. A versenyeken először indulhattak a központi idegrendszer sérültjei is. A játékokat hivatalosan Margaret hercegnő nyitotta meg.

Magyarország az 1976-os torontói játékok politikai tiltakozásáért és bojkottja miatt, illetve mert az 1976 és 1980 közötti négy év alatt, egyetlen nemzetközi sportszervezethez sem kérte – *ehhez akkor vagy politikai szándék vagy az akkori sportbizottság, OTSH, pénzügyi döntésére lett volna szükség* – nem kapott meghívást Arnheimbe az 1980-as para-játékokra.

E politikai döntés nagyon sok magyar mozgás- és látássérült sportolót fosztott meg a világ legmagasabb színvonalú sporteseményén való részvételtől.

1984 LONG ISLAND (NEW YORK), KONTRA – STOKE MANDEVILLE

A hetedik paralimpia két helyszínen zajlott: New Yorkban és Stoke Mandeville-

IPC

International Paralympic Committee
Nemzetközi Paralimpiai Bizottság

ben. A New York-i játékokat az amerikai elnök, Ronald Reagan nyitotta meg. A játékokon 1800 sportoló vett részt. A paralimpiai játékok történetében először a paralimpiai fáklyát az olimpiai lángról, a XXIII. Los Angeles-i Olimpia lángjáról gyújtották meg. Így a két esemény szimbolikusan is összekapcsolódott.

A magyar sportolókat a New York-i játékokon 42 fős küldöttség (31 sportoló) képviselte. Sportolóink átütő sikert arattak a 13 arany-, 11 ezüst-, 5 bronzérem megszerzésével. Jeszenszky Attila és Dukai Géza úszók három-három egyéni elsőséget szereztek, Hoffmann Judit, dr. Tóth András és Stettner Ferenc úszók, valamint Szabó Tibor és Oláh József atléták, illetve a 4x50 m-es úszóváltó (Tory György, Stettner Ferenc, Pálinkás László, Jeszenszky Attila) állhattak a dobogó legfelső fokára. A nem hivatalos, nemzetek közötti rangsorban Magyarországot a 15. helyen rangsorolták.

Mind ez idáig a legsikeresebb paralimpiai szereplést a mozgás- és látássérült magyar sportolónak az 1984. évi New York-i Fáklya Játékok hozták.

1988 SZÓUL

A mozgáskorlátozott sportolókat tömörítő különböző nemzetközi szövetségek 1982-ben létrehozták a Mozgáskorlátozottak Sportszövetségének Nemzetközi Koordináló Bizottságát, az ICC-t. Ezért a nyolcadik paralimpia volt az első, amire egy nemzetközi testület felügyelt.

Minden kétséget kizáróan a szöuli paralimpia volt a legambiciózusabb az addigi játékok történetében. Külön paralimpiai faluban helyezték el a paraolimpiára érkező 62 küldöttség több, mint 3200 sportolóját és az 1000 segítőt. A szöuli Olimpiai Szervező Bizottság beleegezett, hogy néhány olimpiai hely-

színt és segítő közreműködőt átenged a paralimpia számára. Az emlékezetes megnyitó- és záróünnepségen az akkori dél-koreai elnök, Roh Tae-Woo elnökölt. Mindkét ünnepélyes eseményen az olimpia programját mutatták be.

Hazánkat 48 fős küldöttség képviselte Szöulban. A 35 sportoló közül aranyérmet nyerni sajnos senkinek sem sikerült, így 5 ezüst- és 7 bronzérem megszerzésével a nemzetek nem hivatalos rangsorában Magyarország a 40. helyre került.

1992 BARCELONA

Az addigi paralimpiák történetének legnépesebb mezőnye, 82 nemzet képviseltette magát. Az olimpiai faluban és az olimpia létesítményeiben rendezték meg a játékokat. Az olimpiai szervezőbizottság bonyolította le a paralimpiát is.

A nyitó- és záróprogram és az egyes sportesemények nagy közönségsikert arattak. A magyar csapatot 42 versenyző és 10 kísérő képviselte. Becsey János úszó két, míg Szekeres Pál vívó és Vereczkey Zsolt egy-egy aranyérmet harcoltak ki. A

magyar csapat 4 arany-, 3 ezüst- és 4 bronzérem megszerzésével a nemzetek rangsorában a 25. helyre került.

1996 ATLANTA

A centenáriumi olimpia helyszínein 115 ország 3500 sportolója küzdött a tizedik paralimpia érmeiért. Hazánkat 45 sportoló és 18 kísérő képviselte 8 sportágban: asztalitenisz, atlétika, úszás, erőemelés, tenisz, vívás, ülőröplabda, csörgőlabda. Az IPC döntése értelmében először a paralimpiai játékok történetében az értelmi fogyatékos sportolók is versenylehetőséget kaptak.

E játékokon először fordult elő, hogy különböző versenyhelyszínekre a belépőjegyekért pénzt kértek.

A magyar csapat 5 arany-, 2 ezüst-, 3 bronzérmet szerzett, és összesen 92 olimpiai pontot gyűjtött, ami a nemzetek rangsorában a 29. helyre sorolta hazánkat.

A magyar csapat aranyérmesei: Szekeres Pál 2 (törvívás, kardvívás), Vereczkey Zsolt (50 m hátúszás), Sasváriné Paulik Ilona (asztalitenisz) és a 4x50 m-es női

vegyesváltó (Zámbó Diana, Ráczkó Gitta, Járomi Mónika, Engelhardt Katalin).

2000 SYDNEY

A „Millenniumi” XXVII. nyári olimpiai játékok helyszínein, 2000. X. 18–29. között került megrendezésre a XI. Paralimpiai játékok. A négyévenként megrendezendő viadalon 121 ország 3900 versenyzője 18 sportágban mérte össze erejét. A résztvevők egybehangzó véleménye alapján az eddigi legjobban megszervezett játékokat rendezték az ausztrálok.

A magyar csapat 55 sportoló és 29 kísérő, összesen 84 fővel, 9 sportágban (atlétika, asztalitenisz, cselgáncs, csörgőlabda, erőemelés, tenisz, úszás, ülőröplabda, vívás) vett részt a versenyeken. A magyar küldöttségben a paralimpiák során először fordult elő, hogy minden sportágban edzőt, sőt némelyikben edzőket is delegáltak. Először történt meg, hogy a Magyar Rádió és a Magyar Televízió napi rendszerességgel adta helyszíni tudósításait a versenyekről.

PARALIMPIAI ÉREMTÁBLÁZAT MAGYAR SZEMPONTBÓL

			Arany	Ezüst	Bronz
I.	Róma	1960	–	–	–
II.	Tokió	1964	–	–	–
III.	Tel-Aviv	1968	–	–	–
IV.	Heidelberg	1972	–	–	1
V.	Torontó	1976	1	–	1
VI.	Arnheim	1980	–	–	–
VII.	New York	1984	13	11	5
VIII.	Szöul	1988	–	5	7
IX.	Barcelona	1992	4	3	4
X.	Atlanta	1996	5	2	3
XI.	Sydney	2000	4	5	14
összesen:			27	26	35

para

szóösszetételek előtagjaként a vele összetett fogalomnak, valamihez való hasonlóságát, mellérendeltségét vagy valami ellen való felhasználását jelöli.

A paralimpia kifejezés a „paraplégias” és az „olimpia” kifejezések összevonásából jött létre.

1964 Tokió,
a Paralimpia kifejezést
először használják.

A magyar parasportolók először tudhatták meg már a kiutazás és a versenyek előtt, hogy az 1–3. helyezések megszerzése esetén milyen pénzjutalomban részesülhetnek.

A magyar csapat 4 arany-, 5 ezüst- és 14 bronzérmét szerzett és összesen 160 paralimpiai pontot gyűjtött, ami a nemzetek rangsorában a 32. helyre sorolta hazánkat.

A magyar csapat aranyérmesei: Páztory Dóra (200 m vegyesúszás). Vereczkey Zsolt (50 m hátúszás). Sánta Krisztián (100 m hátúszás). 4x50 m férfi vegyesváltó (Majer Gábor, Rácz János, Szedő Tibor, Sánta Krisztián).

ARANYÉRMESEINK

1. Tauber Zoltán	asztalitenisz	1976	Torontó
2. Dr. Tóth András	úszás (50 m hát)	1984	New York
3. Stettner Ferenc	úszás (100 m hát)	1984	New York
4. Jeszenszky Attila	úszás (200 m vegyes)	1984	New York
5. Jeszenszky Attila	úszás (100 m mell)	1984	New York
6. Jeszenszky Attila	úszás (100 m gyors)	1984	New York
7. Férfi úszóváltó	Úszóváltó 4x50 m	1984	New York
(Stettner Ferenc, Pálkás László, Jeszenszky Attila, Tóty György)			
8. Hoffmann Judit	úszás (100 m mell)	1984	New York
9. Oláh József	magasugrás	1984	New York
10. Szabó Tibor	súlylökés	1984	New York
11. Dukai Géza	úszás (100 m mell)	1984	New York
12. Dukai Géza	úszás (100m gyors)	1984	New York
13. Dukai Géza	úszás (100m pillangó)	1984	New York
14. Dukai Géza	úszás (200m vegyes)	1984	New York
15. Szekeres Pál	törvívás	1992	Barcelona
16. Becsey János	úszás (50 m gyors)	1992	Barcelona
17. Becsey János	úszás (100 m gyors)	1992	Barcelona
18. Vereczkey Zsolt	úszás (50 m hát)	1992	Barcelona
19. Szekeres Pál	törvívás	1996	Atlanta
20. Szekeres Pál	kardvívás	1996	Atlanta
21. Sasváriné Paulik Ilona	asztalitenisz	1996	Atlanta
22. Vereczkey Zsolt	úszás (50 m hát)	1996	Atlanta
23. Női úszóváltó	4x50 m vegyes	1996	Atlanta
(Zámbó Diána, Ráczkó Gitta, Járomi Mónika, Engelhardt Katalin)			
24. Páztory Dóra	úszás (200 m vegyes)	2000	Sydney
25. Vereczkey Zsolt	úszás (50 m hát)	2000	Sydney
26. Sánta Krisztián	úszás (100 m hát)	2000	Sydney
27. Férfi úszóváltó	4x50 m vegyesváltó	2000	Sydney
(Sánta Krisztián, Szedő Tibor, Majer Gábor, Rácz János)			

EZÜSTÉRMESEINK

1. Stettner Ferenc	úszás (100 m pillangó)	1984	New York
2. Szabó Tibor	diszkoszvetés	1984	New York
3. Szabó Tibor	gerelyhajítás	1984	New York
4. Tóty György	súlylökés	1984	New York
5. Király Józsefné	gerelyhajítás	1984	New York
6. Király Józsefné	diszkoszvetés	1984	New York
7. Asztalitenisz csapat		1984	New York
(Majsai Károly, Kovács Győző, Szepesi Attila)			
8. Hoffmann Judit	úszás (100 m hát)	1984	New York
9. Czut Gábor	gerelyhajítás	1984	New York
10. Németh László	ötpróba	1984	New York
11. Nánási István	súlylökés	1988	Szöul

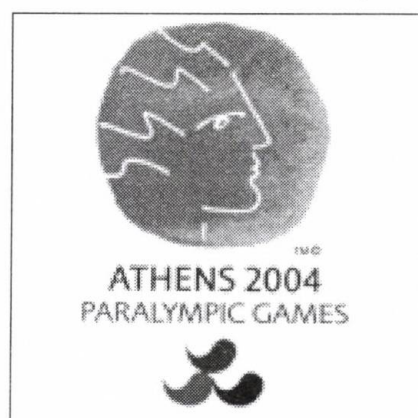
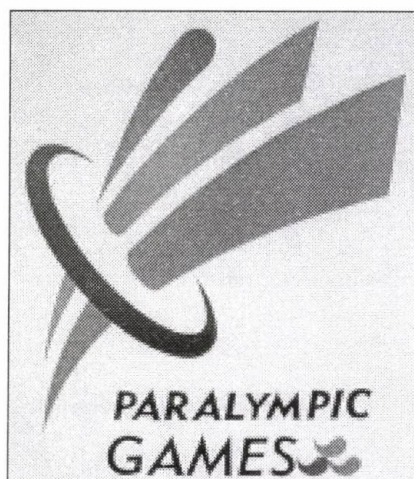
12. Nánási István	diszkoszvetés	1988	Szöul
13. Szepesi Attila	asztalitenisz	1988	Szöul
14. Nagy Dénes	súlylökés	1988	Szöul
15. Tory György	úszás (100 m gyors)	1988	Szöul
16. Laki Anikó	úszás (100 m mell)	1992	Barcelona
17. Engelhardt Katalin	úszás (50 m pillangó)	1992	Barcelona
18. Női asztalitenisz csapat		1992	Barcelona
(Sasváriné Paulik Ilona, Pusztafiné Kovács Judit)			
19. Pálfi Judit	törvívás	1996	Atlanta
20. Járomi Mónika	úszás (50 m pillangó)	1996	Atlanta
21. Becsey János	úszás (200 m vegyes)	2000	Sydney
22. Sánta Krisztián	úszás (100 m gyors)	2000	Sydney
23. Pálfi Judit	párbajtőr	2000	Sydney
24. Sánta Krisztián	úszás (50 m pillangó)	2000	Sydney
25. Sánta Krisztián	úszás (50 m gyors)	2000	Sydney

BRONZÉRMESÉINK

1. Fejes András	60 m kerekesszékes hajtás	1972	Heidelberg
2. Oláh József	távolugrás	1976	Torontó
3. Hoffmann Judit	úszás (200 m vegyes)	1984	New York
4. Nyíri Lajos	gerelyhajítás	1984	New York
5. Nyíri Lajos	diszkoszvetés	1984	New York
6. Tory György	úszás (200 m gyors)	1984	New York
7. Lorenz Péter	magasugrás	1984	New York
8. Becsey János	úszás (200 m vegyes)	1988	Szöul
9. Takács Sándor	úszás (100 m mell)	1988	Szöul
10. Asztalitenisz csapat	(Szepesi Attila, Kovács Győző)	1988	Szöul
11. Asztalitenisz csapat	(Majsai Károly, Erdős Lajos)	1988	Szöul
12. Dukai Géza	úszás (100 m gyors)	1988	Szöul
13. Dukai Géza	úszás (100 m mell)	1988	Szöul
14. Dr. Tóth András	úszás (50 m hát)	1988	Szöul
15. Zámbó Diána	úszás (50 m pillangó)	1992	Barcelona
16. Pazinczár Attila	diszkoszvetés	1992	Barcelona
17. Sasváriné Paulik Ilona	asztalitenisz	1992	Barcelona
18. Becsey János	úszás (100 m mell)	1992	Barcelona
19. Engelhardt Katalin	úszás (200 m vegyes)	1996	Atlanta
20. Engelhardt Katalin	úszás (50 m pillangó)	1996	Atlanta
21. Ráczkó Gitta	úszás (100 m mell)	1996	Atlanta
22. Vincze Gábor	cselgáncs (81 kg)	2000	Sydney
23. Rácz János	úszás (100 m mell)	2000	Sydney
24. Szekeres Pál	tőr (egyéni)	2000	Sydney
25. Krajnyák Zsuzsa	tőr (egyéni)	2000	Sydney
26. Ponyori Sándor	távolugrás	2000	Sydney
27. Sánta Krisztián	úszás (200 m vegyes)	2000	Sydney
28. Kovács Ervin	úszás (50 m pillangó)	2000	Sydney
29. Engelhardt Katalin	úszás (50 m pillangó)	2000	Sydney
30. Pásztory Dóra	úszás (100 m pillangó)	2000	Sydney
31. Krajnyák Zsuzsanna	párbajtőr	2000	Sydney
32. Szedő Tibor	úszás (50 m pillangó)	2000	Sydney
33. Kovács Ervin	úszás (100 m mell)	2000	Sydney
34. Orsós Mária	távolugrás	2000	Sydney
35. Kovács Ervin	úszás (50 m gyors)	2000	Sydney

	Olimpiák		Paralimpiák	Küldöttség	Résztevő
1948 XIV.	London	–	Stoke Mandeville Játékok		
1952 XV.	Helsinki	–	Stoke Mandeville	2	130
1960 XVII.	Róma	I.	Róma	23	400
1964 XVIII.	Tokió	II.	Tokió	22	390
1968 XIX.	Mexikó	III.	Tel-Aviv	29	1100
1972 XX.	München	IV.	Heidelberg	44	1400
1976 XXI.	Montreal	V.	Torontó	42	2700
1980 XXII.	Moszkva	VI.	Arnheim	42	2560
1984 XXIII.	Los angeles	VII.	New York – Stoke Mandeville	53	3000
1988 XXIV.	Szöul	VIII.	Szöul	62	4200
1992 XXV.	Barcelona	IX.	Barcelona	82	4160
1996 XXVI.	Atlanta	X.	Atlanta	103	3500

ISMFG	1958	International Stoke Mandeville Games Federation <i>Nemzetközi Stoke Mandeville-i Játékok Kerekesszékes Szövetsége</i>
ISOD	1964	International Sports Organisation for the Disabled <i>Sérültek Nemzetközi Sportszervezete (Amputáltak)</i>
CP-ISRA	1978	Cerebral Palsy – International Sports and Recreation Association <i>Központi Idegrendszeri Sérültek Nemzetközi Sport és Rekreációs Szövetsége</i>
IBSA	1980	International Blind Sports Association <i>Látássérültek Nemzetközi Sportszövetsége</i>
ICC	1982	International Coordination Committee Sports for Disabled in the World <i>Nemzetközi szövetségek Koordinációs bizottsága</i>
INAS-FMH	1989	International Association Sport – Federation for Persons with Mental Handicap <i>Mentálisan sérültek Nemzetközi Sportszövetsége</i>
IPC	1989	International Paralympic Committee <i>Nemzetközi Paralimpiai bizottság</i>

FORRÁSMUNKÁK

- André Raes: Hystory of Sport for the Disabled IPC III. General Assembly 1991 Budapest. Kiadta: Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége.
- Benczúr Miklósné dr.: Mozgáskorlátozott emberek sportolásáról. Amit a sportról tudni kell Tanulmányok: A mozgásfogyatékos emberek rehabilitációjának sokoldalú megközelítése (174–183-ig) Kiadta: Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége 1997-ben Szerkesztette: Dr. Chikán Csaba, Józsa Teréz.
- Benczúr Miklósné dr.: Mozgáskorlátozottak sportja Kézikönyv MEOSZ-TSB 1984.
- Csik János: Bemutatjuk a Halassi Olivér SC-t. Versenyben Kiadta: a MEOSZ Testnevelési és Sportbizottsága 1984-ben.
- Hütter Márta: A paralimpiai Játékok gyógytornász szemmel. Gyógypedagógiai Szemle XXIV. 1996. 4. szám (300–303).
- Lukáts György, Nádas Pál: Akik ülve röplabdáznak A magyar röplabdázás 50 éve (204–212.) Szerkesztette: Juni György Kiadó: Aréna 2000.
- Lukáts György: Fáklyatánc New Yorkban Sport Kalendárium 85 Ifjúsági Lap és Könyvkiadó Vállalat 1985.
- Nádas Pál: Megalakult a Magyar Paralimpiai Bizottság MPB Sportélet XXXIII. É. 10. sz. 1997
- Nádas Pál: Paralimpiai játékok Sportélet XXXII. Évf. 11. sz. 1997. 10. Nádas Pál: Paralimpiai Játékok története Gyógypedagógiai Szemle XXIV. 1996. 4. szám (255–262).
- Orbán Attila, Jankovics Attila: Paralimpiai játékok története Szakdolgozat 1996.
- Szűcs Miklós; atlantai helyszíni jelentései alapján Nemzeti Sport VII. évfolyam 221. szám 1996. 08. 13-tól VII. évfolyam 278. szám 1996. 10. 11-ig
- „Az élet örök mozgás, nekünk a mozgás az élet” Intersportinvalid X. 1970–1980 Szerkesztette: Dr. Plesa István Készült: Sportpropaganda gondozásában 1980.
- Hivatalos jegyzőkönyvek a paralimpiai játékokról Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MMS) irattára Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) irattára.
- Kilenc évtized a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában Szerkesztő: Nádas Pál Kiadta: Mozgásjavító Általános Iskola 1993-ban.
- Paralimpics 92. Barcelona Kiadó: Enciklopédia Catalana, SA, 1993.
- Paralimpiai Magazin 1992. Repülőtéri Magazin különszáma Kiadta: a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége.
- Paralympic Spirit Multimédiás CD (An unforgettable journey of struggle and triumph) Copyright 1996 MMS dokumentumtára.
- Paralimpia Sydney 2000 Kiadta: Magyar Paralimpiai Bizottság 2000-ben Szerkesztés: Pentaprint Kft.
- Versenyben 1984 Kiadta: A MEOSZ Testnevelési és Sportbizottsága Felelős: Nádas Pál Szerkesztette: Lakatos György.
- Füredi Mariann Sydney 2000. helyszíni jelentései alapján Nemzeti Sport 2000. szeptember 29-től 2000. október 31-ig terjedő időszak számaiból.

